

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****TAHİR GÖKATALAY BAŞVURUSU (4)**

Başvuru Numarası : 2018/24477
Karar Tarihi : 24/3/2021

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI
M. Emin KUZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Basri BAĞCI
Raportör : Elif ÇELİKDEMİR ANKİTÇİ
Başvurucu : Tahir GÖKATALAY
Vekili : Av. Esra KILIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gözaltına alınırken hukuka aykırı kuvvet kullanımı neticesinde yaralama meydana gelmesine rağmen bu olaya ilişkin yapılan soruşturmanın etkili yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 16/8/2018 ve 11/12/2019 tarihlerinde yapılmıştır.
3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. 2019/40241 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2018/24477 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2018/24477 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1953 doğumlu olan ve Konya'da yaşayan başvuru, olay tarihinde ziyaret amacıyla Ankara'da bulunmaktadır.

10. Başvuru 25/8/2011 tarihinde torunuyla birlikte parkta olduğu esnada kendisi hakkında cinsel taciz ihbarı alan kolluk görevlilerince yakalanarak kolluk merkezine götürülmüştür. Kolluk merkezinde yapılan ihbarın asılsız olduğunun anlaşıldığı fakat bu süreçte başvuru yakalanırken kolluk görevlilerine direndiği gerekçesiyle başvuru gözaltına alınmıştır. Başvurucunun gözaltına alınırken hakkında düzenlenen sağlık raporunda (ilk rapor) bir kısım fiziki yaralanma bulgusu tespit edilmesine rağmen bir gün sonra gözaltından çıkarılırken alınan raporda (ikinci rapor) darp ve cebir izinin bulunmadığı bilgisine yer verilmiştir.

11. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvuru hakkında görevi yaptırılmamak için direnme suçu isnadıyla soruşturma yapılmıştır. Anılan soruşturma sırasında başvuru yakalanırken kolluk görevlilerince darbedildiğini iddia etmesi nedeniyle iki kolluk görevlisi hakkında da resen zor kullanma yetkisinin aşılması suçu yönünden soruşturma yapılmıştır. Başsavcılıkça yapılan soruşturma sonunda başvuru hakkında ceza davası açılmasına, kolluk görevlileri hakkında kovuşturma yapılmamasına karar verilmiştir.

12. Başvurucunun darbedildiği için daha sonra kolluk görevlilerinden şikâyetçi olması üzerine Başsavcılıkça daha önce hakkında soruşturma yapılan bir kolluk görevlisi de dâhil olmak üzere dört kolluk görevlisi ve parkın güvenlik görevlisi hakkında kötü muamele, görevi kötüye kullanma ve resmi belgede sahtecilik suçları yönünden soruşturma yapılarak şüpheliler hakkında kovuşturama kararı verilmiştir. Başsavcılık kararının kesinleşmesinden sonra başvuru 25/7/2013 tarihinde 2013/5605 başvuru numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur (bu sürece kadar gerçekleşen olayın detaylarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. *Tahir Gökatalay* (3), B. No: 2013/5605, 30/3/2016) .

13. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan inceleme sonucunda 30/3/2016 tarihinde, başvuru hakkında alınan sağlık raporları arasında çelişki bulunması, Başsavcılık kararında darp ve cebir izi olmadığı belirtilmiş ise de sağlık raporunun Cumhuriyet savcısına bildirilmediği dikkate alınarak başvuru yakalanması sırasında yaralanmasının mevcut olup olmadığının dahi açıklığa kavuşturulmaması nedeniyle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir. Karar 26/5/2016 tarihinde Başsavcılığa bildirilmiştir.

Bu aşamadan sonraki gelişmeler tarihsel sırayla anlatılmıştır.

14. Anayasa Mahkemesinin iblal kararı doğrultusunda Başsavcılıkça 27/5/2016 tarihinde soruşturma yeniden açılmıştır.

15. Başvurucunun 31/8/2016 tarihli dilekçeyi sunmasından başka şikâyet ve delillerinin tespiti amacıyla 27/9/2016 tarihinde ayrıntılı ifadesi alınmıştır. Başvuru ifadesinde özetle parkta yanına gelen kolluk görevlileri A.Ş. ile A.Ü.nün yüzüne ve vücudunun farklı bölgelerine vurmak suretiyle kendisini darbettiğini, kolluk merkezinde de darp eyleminin devam ettiğini, Kolluk Amiri N.O.nun kendisine hakaret ettiğini, yanında bulunan torununu eve bırakmak amacıyla kolluk görevlileriyle eve gittiğinde yaşanan olayı çocuklarına anlattığını ve darp izlerini gösterdiğini, daha sonra sağlık raporu alınması amacıyla hastaneye gittiklerinde doktor K.T.nin yaralanmalarını raporladığını ancak her bulgunun yazılmadığını sonradan fark ettiğini beyan etmiştir. Başvuru ayrıca kolluk görevlileri hakkındaki şikâyetinden vazgeçmesi için kolluk merkezinde kendisine baskı

yapıldığını, atanan avukat N.H.D.nin tanık olarak dinlenilmesini istediğini, gözaltından çıkarılırken doktor M.D.nin kendisini muayene etmeden rapor düzenlediğini, daha sonra Başsavcılığa ifade vermeden serbest bırakıldığını, olay nedeniyle psikolojik olarak rahatsızlandığını ve tedavi gördüğünü, hastaneden taburcu olduktan sonra kolluk görevlilerinden şikâyetçi olduğunu, bu sırada da hakkında ceza davası açıldığını öğrendiğini ifade etmiştir.

16. Başvurucunun ifadesi sırasında yanında bulunan avukatı 31/8/2016 tarihli dilekçelerdeki hususları yinelemiş; sağlık raporları arasındaki çelişkinin giderilmesi için adli tıp kurumundan rapor alınmasını, olaya ilişkin kamera kayıtlarının toplanmasını ve şüpheli kolluk görevlilerinin sorguları sırasında kendilerinin de hazır bulunmasını talep etmiştir.

17. Başsavcılığa 13/10/2016 tarihinde kolluk merkezinden olayla ilgili olarak başvurucu hakkında düzenlenen fezleke evrakları ile kamera görüntülerinin temin edilerek gönderilmesi talep edilmiştir.

18. Bu arada başvurucu hakkında görevi yaptırılmak için direnme suçunu işlediği isnadiyla açılan ceza davası, Ankara 12. Asliye Ceza Mahkemesinin 9/5/2017 tarihli kararıyla beraat ile sonuçlanmıştır.

19. Başvurucuyla ilgili sağlık raporunu düzenleyen doktorlar K.T. ile M.D. hakkında görevi kötüye kullanma ve gerçeğe aykırı rapor düzenleme suçları kapsamında Ankara Valiliğinden 6/9/2017 tarihinde, Keçiören Kaymakamlığından 18/9/2017 tarihinde soruşturma izni talep edilmiştir. Keçiören Kaymakamınca 1/11/2017 tarihinde doktorlar hakkında soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, başvurucunun her iki muayenesinde de uygun tıbbi hizmet aldığı ve raporların usulüne uygun hazırlandığı açıklanmıştır.

20. Soruşturma makamınca 2017 yılının farklı aylarında şüpheli kolluk görevlileri A.Ş., N.O., S.A., A.Ü. ve M.A.nın savunmaları alınmıştır. Şüpheliler üzerilerine atılı suçlamaları kabul etmemişler. Bir kısım farklılıklar bulunmakla birlikte kolluk görevlileri genel olarak ifadelerinde; başvurucu hakkında yapılan ihbar nedeniyle başvurucuyu kolluk merkezine götürmek istediklerini, bu sırada etrafta bulunan kalabalığın linç girişimini engellediklerini, başvurucunun direnmesi üzerine zor kullandıklarını, bu arada başvurucunun karşı koyarak tekme attığını, kolluk merkezinde kendisini yere atarak olaya aşırı tepki verdiğini, darp veya hakaret olayının yaşanmadığını açıklamıştır.

21. 11/12/2017 tarihinde başvurucu yeniden dilekçe ibraz ederek delillerin toplanmasını istemiş; bu bağlamda görüntülere ulaşılmasını, adli tıp kurumundan rapor alınmasını, hastaneye götürülürken refakat eden kolluk görevlilerinin kimliklerinin tespit edilmesini ve haklarında soruşturma yapılmasını talep etmiştir.

22. Savunması alınmayan şüpheli Kolluk Amiri Ç.A.nın ifadesinin alınması amacıyla 24/1/2018 tarihi ile 8/5/2018 tarihi arasında Başsavcılıkla bir başka savcılık arasında yazışmalar yapıldığı, en son 8/5/2018 tarihinde Başsavcılığa şüpheli amirin ifadesinin bizzat alındığı anlaşılmıştır. Ç.A. ifadesinde, başvurucunun getirildiği kolluk merkezinin amiri olarak görev yaptığını, başvurucuya kötü muamelede bulunulmadığını, hakkında alınan ilk raporda darp ve cebir izi tespit edilmesine rağmen Başsavcılığa gönderilen fezlekedede maddi hata yapılarak darp ve cebir izinin olmadığını yazıldığını ancak dosyası içinde zaten tüm evrakların bulunduğunu dile getirerek gerçeğe aykırı belge düzenlenmesinin söz konusu olmadığını belirtmiş ve suçlamayı kabul etmemiştir.

23. Başvurucunun talebi doğrultusunda olay günü müdafî olarak atanan N.H.D.nin 25/5/2018 tarihinde tanık olarak beyanı alınmıştır. N.H.D. olayı ve başvurucuyu hatırlamadığını belirtmiştir.

24. Başsavcılığa 1/8/2018 tarihinde şüpheli güvenlik görevlisi H.T.nin savunması alınmıştır. Suçlamayı kabul etmeyen H.T., başvurucunun parkta daha önce tanımadığı çocuklarla şüpheli davranışları olduğunu gözlemlemesi nedeniyle kolluk görevlilerine haber verdiğini, kendisinin başvurucuya fiziki müdahalesinin olmadığını, kolluk görevlilerinin parkta veya kolluk merkezinde başvurucuyu darbettiğini veya başvurucuya hakaret ettiğini görmediğini ifade etmiştir.

25. Başvurucunun şikâyet ettiği doktorlar hakkında soruşturma izni verilmemesi kararına itirazı, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi tarafından 24/5/2018 tarihinde reddedilmiştir. Anılan kararın başvurucuya tebliği üzerine başvuru 16/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunarak doktorlar hakkında gerekmediği hâlde soruşturma izni prosedürünün işletilmesinden şikâyet etmiş, soruşturmanın hızlı yürütülmediğini vurgulayarak etkisiz olduğunu dile getirmiştir.

26. Diğer yandan başvuru 13/9/2018 tarihinde Başsavcılığa verdiği ayrıntılı dilekçesinde daha önce dile getirdiği hususları tekrarlayarak alınan savunmalara karşı beyanda bulunmuş ve bir kısım delilin toplanmasını yeniden talep etmiştir.

27. Başsavcılık 15/2/2019 tarihinde başvurucunun gözaltı giriş raporunda bir kısım yaralanma bulguları tespit edilmesine rağmen gözaltı çıkış raporunda bunun tespit edilmediği vurgulanarak bir gün içinde tespit edilen söz konusu bulguların iyileşme ihtimalinin olup olmadığı ile başvurucunun gözaltına alınmasının hemen ardından geçirdiği psikolojik rahatsızlığı ile soruşturulan olay arasında illiyet bağı olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığından (Adli Tıp Kurumu) görüş sormuştur.

28. Başvuru 15/3/2019 tarihinde dosyanın İstanbul yerine -soruşturmanın hızlanması amacıyla- Ankara Adli Tıp Kurumuna gönderilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi yerine getirilmemiştir.

29. Adli Tıp Kurumunun 28/3/2019 tarihli eksiklik yazısıyla başvurucunun gördüğü psikiyatrik tedavilerin tüm evraklarının ve başvurucunun gözaltına alındığı tarihteki tüm tıbbi bilgilerin gönderilmesi, ayrıca başvurucunun muayene edilmek üzere usulüne uygun şekilde sevk edilmesi gerektiği bildirilmiştir.

30. Başsavcılığa nezarethane kamera görüntülerinin temini amacıyla 16/7/2019 tarihinde yeniden kolluk merkezine müzekkere yazılmıştır. Müzekkerede, kamera görüntülerinin bir ay süreyle tutulduktan sonra silindiği hususunda daha önce (2012 tarihinde) bilgi verilmişse de kayıtların silinmeden önce herhangi bir bilgisayarda depolanıp depolanmadığı, güvenlik kamerası hard disklerinin bulunup bulunmadığı hususlarında araştırma yapılması istenmiştir.

31. Başsavcılık tarafından 17/7/2019 tarihinde Adli Tıp Kurumunun istenen tıbbi evraklar gönderilmiş, ayrıca başvurucunun 21/8/2019 tarihinde muayene olmak üzere sevk edileceğinin başvurucuya bildirildiği hususunda Adli Tıp Kurumuna bilgi verilmiştir.

32. 26/10/2019 tarihinde başvuru hakkında düzenlenen raporun hâlihazırda gönderilmediği belirtilerek soruşturma makamı tarafından Adli Tıp Kurumundan akıbet sorulmuştur. Adli Tıp Kurumunca 4/11/2019 tarihinde akıbet sorulan raporla ilgili

çalışmaların devam ettiği hususunda bilgi verilmiş, 11/11/2019 tarihinde başvuru hakkında görüş bildirilebilmesi için başvuru psikiyatrik tedavisine ilişkin tıbbi kayıtların gönderilmesi ve muayene edilmesi amacıyla hazır olması gerektiği ikinci kez eksiklik olarak bildirilmiştir.

33. Adli Tıp Kurumunun eksiklik yazısına istinaden 27/11/2019 ve 4/12/2019 tarihlerinde Sağlık Bakanlığında başvuru psikiyatrik tıbbi muayene evrakları istenmiştir. Sağlık Bakanlığının cevap yazısında 2012 yılı Ağustos ayından önceki tıbbi kayıtların elektronik ortamda kayıtlı olmaması nedeniyle başvuru tedavisi evraklarına ulaşılamadığı hususunda bilgi verilmesi üzerine 13/12/2019 tarihinde Ankara ve Konya il sağlık müdürlüklerinden söz konusu kayıtlar talep edilmiştir. Bu arada Sağlık Bakanlığının başka bir biriminden bir kısım kayıt temin edilmiştir. Konya İl Sağlık Müdürlüğüne 25/12/2019 tarihinde başvuru psikiyatrik tedavi gördüğüne ilişkin kayıtların bulunmadığı bildirilmiştir.

34. Başvuru bu aşamada -11/12/2019 tarihinde- 2019/40241 başvuru numarasıyla bireysel başvuruda bulunarak soruşturmanın etkililiğini kaybettiğini yeniden dile getirmiştir.

35. Bireysel başvuruda bulunduktan sonra başvuru 13/1/2020 tarihinde Başsavcılığa dilekçe ibraz ederek 21/8/2019 tarihinde Adli Tıp Kurumu tarafından muayene edildiğini, psikiyatri bölümünde yatılı tedavi görmediğini, bu nedenle tedavi evraklarının olmadığını ancak yaşanan olay nedeniyle doktora başvurduğuna ilişkin evrakları sunmasına rağmen Adli Tıp Kurumunca bu evrakların teslim alınmayıp Başsavcılık kanalıyla kendilerine ulaştırılması gerektiğinin belirtildiğini, bu nedenle Başsavcılığa ilettiği ekteki belgelerin Adli Tıp Kurumuna gönderilmesini talep ettiğini beyan etmiştir. Ayrıca zamaşımı nedeniyle işkence (kötü muamele) dışında yürütülen tehdit, görevi kötüye kullanma, resmî belgede sahtecilik, hürriyeti tahdit etme suçlarından bir an önce dava açılmasını talep eden başvuru, Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Bölümü (Eğitim ve Araştırma Hastanesi) muayene evraklarını dilekçesine eklemiştir.

36. Başsavcılık tarafından başvuru dilekçesindeki bilgiler doğrultusunda 23/1/2020 tarihinde Eğitim ve Araştırma Hastanesinden başvuru muayene evrakları resmî yazıyla istenmiştir.

37. Diğer taraftan başvuru hastanede kendisine eşlik eden kolluk görevlilerinden de şikâyetçi olması nedeniyle bu kişilerin kimliklerinin tespiti amacıyla İl Emniyet Müdürlüğünden 10/2/2020 tarihinde bilgi istenmiştir.

38. Aynı tarihte Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla şüpheli doktor K.T.nin savunmasının alınması talep edilmiştir. İstinabe evrakında, her ne kadar şüpheli doktor hakkında soruşturma izni verilmemişse de şüphelinin eyleminin soruşturmasının izne tabi olmadığı anlaşıldığından soruşturmanın resen yürütüldüğü hususunda özellikle bilgi verilmiştir.

39. Başsavcılıkça bildirilen eksiklikler giderildikten sonra dosya 12/2/2020 tarihinde Adli Tıp Kurumuna gönderilmiş, ayrıca başvuruya muayenede hazır olması hususunda haber verilmiştir.

40. Şüpheli doktor K.T.nin 12/2/2020 tarihinde savunması alınmıştır. K.T. suçlamaları kabul etmemiş, başvurucu hatırlamadığını beyan etmiştir.

41. Başvurucu 17/2/2020 tarihinde dilekçe ibraz ederek deliller toplanmadan karar verilemeyeceğini, bu bağlamda Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasının zorunlu olduğunu belirterek şüpheli kolluk görevlilerinden kimliği belirsiz olanların kimliğinin belirlenmesini talep etmiştir.

42. Diğer şüpheli doktor M.D.nin savunması Başsavcılık tarafından 19/2/2020 tarihinde alınmıştır. M.D. savunmasında; herhangi bir kolluk görevlisi tarafından yönlendirilmediğini beyan etmiş, suçlamaları kabul etmemiş, başvurucuyu hatırladığını ancak muayenenin ayrıntılarını hatırlamadığını ifade etmiştir.

43. 2020 yılı Mart ayı içinde başvurucunun temin edilmesini talep ettiği çeşitli kurumların kamera arşiv kayıtlarına ulaşılması için yazışmalar yapılmış, diğer yandan başvurucunun gözaltında hastaneye sevki sırasında başvurucuya refakat eden kolluk görevlilerinin teşhisi amacıyla temin edilen fotoğraflar 10/4/2020 tarihinde Konya Başsavcılığına gönderilerek başvurucuya teşhis işleminin yaptırılması talep edilmiştir.

44. Adli Tıp Kurumunun başvurucu hakkındaki 20/3/2020 tarihli raporu 28/4/2020 tarihinde Başsavcılığa gönderilmiştir. Raporda, başvurucunun gözaltına giriş raporunda tespit edilen bulguların yakalanırken direndiği için zor kullanma veya araca zorla bindirme nedeniyle oluşabileceği gibi künt nitelikli, doğrudan travmaya bağlı olarak da oluşabileceği, buna karşın başvurucunun kendisini yere atmasıyla söz konusu yaralanmanın oluşamayacağı, yaralanma izlerinin bir gün sonra kaybolmasının tıbben beklenmediği belirtilmiş; ayrıca başvurucuda tespit edilen travma sonrası stres bozukluğunun iddia edilen darp olayından mı yoksa gözaltı sürecinden mi kaynaklandığının ayırt edilemeyeceği ve bu hâliyle başvurucunun yaralanmasının basit tıbbi müdahaleyle giderilebileceği açıklanmıştır.

45. Başvurucu 27/4/2020 tarihinde Başsavcılığa ibraz ettiği beyan dilekçesiyle, teşhis ettiği kolluk görevlileri K.S. ile M.U.nun savunmasının alınmasını talep etmiş; ayrıca bu iki polis memurunun ilk raporun alındığı sırada da bulunduğunu dile getirerek ikinci rapor sırasında yanında bulunan diğer kolluk görevlileri için de teşhis işlemi yaptırılmasını istemiştir.

46. Başvurucunun dilekçesi doğrultusunda 2020 yılı Mayıs ayında Başsavcılık ile kolluk merkezi arasındaki yazışmalar sonucu ikinci raporun alındığı sırada başvurucunun yanında bulunan iki memurun tespiti amacıyla görev listeleri, memurların kimlik bilgileri ve fotoğraflarının gönderilmesi üzerine Konya Başsavcılığından 19/6/2020 tarihinde yeniden teşhis işlemi yaptırılması talep edilmiştir.

47. Başvurucu 3/7/2020 tarihinde Başsavcılığa sunduğu dilekçeyle, ikinci teşhis işleminde kafasının karışması nedeniyle sehven yanlış beyanda bulunduğunu, aslında A.B. ve K.Ö.yü kesin olarak belirlemesine rağmen başkaca dört kolluk görevlisini teşhis ettiğini ancak bu kişilerin de olaya ilişkin beyanlarının alınması gerektiğini ifade etmiş; Adli Tıp Kurumu raporu doğrultusunda şüpheli kolluk ve sağlık görevlileri hakkında ceza davası açılmasını talep etmiştir.

48. Başvurucunun beyanlarının alınmasını talep ettiği dört kolluk görevlisinden ikisi 2020 yılı Eylül ayı içinde Başsavcılıkça dinlenmiştir. Şüpheli sıfatıyla dinlenen kolluk görevlileri M.U. ile K.S. suçlamayı genel olarak kabul etmemiş; sağlık raporuna müdahalede bulunmalarının söz konusu olmadığını, olayı tam olarak hatırlayamadıkları için başvurucu ile rapor almaya gidip gitmediklerini dahi bilmediklerini ifade etmiştir.

49. Başvurucunun kesin olarak teşhis ettiğini dilekçesinde belirttiği şüpheli polis memuru K.Ö.nün İstanbul'da yaşaması nedeniyle Başsavcılık tarafından ifadesinin alınması amacıyla 10/11/2020 tarihinde Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığına talimat yazılmıştır.

50. Öte yandan başvuru, kolluk görevlilerinin hakaret ve kötü muamelesine maruz kaldığı iddiasıyla maddi ve manevi zarara uğradığını ileri sürerek Ankara 4. İdare Mahkemesinde İçişleri Bakanlığı aleyhine 7/4/2015 tarihinde tam yargı davası açmış olup inceleme tarihi itibarıyla yargılamanın devam ettiği anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

51. Mahkemenin 24/3/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

52. Başvurucu,

i. 16/8/2018 tarihli başvurusunda; Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği hususların yerine getirilmesi amacıyla sağlık raporları arasındaki çelişkinin giderilmesi ve bu nedenle Adli Tıp Kurumundan görüş sorulması gerekmesine rağmen rapor alınmadığını, ayrıca şüpheli doktorlar hakkında hatalı olarak soruşturma izni prosedürünün işletildiğini, doktorlar hakkında resen soruşturma yapılması gerekirken buna izin verilmemesi nedeniyle soruşturmanın etkisini kaybettiğini, ayrıca iki yılı aşkın süredir soruşturmanın tamamlanmaması nedeniyle kötü muamele yasağının hızlı soruşturma yapılması yükümlülüğünün ihlal edildiğini,

ii. 11/12/2019 tarihli başvurusunda; savcı değişikliği nedeniyle soruşturmada ilerlenemediğini, 3 yıl 8 aydır soruşturmanın tamamlanmadığını, 3/12/2019 tarihinde soruşturma dosyası incelendiğinde soruşturmanın etkililiğini kaybettiği hususunda kesin kanaate vardığını, dilekçede belirttikleri soruların şüphelilere sorulmadığını, kötü muamele yasağının etkili ve hızlı soruşturma yapılması ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

53. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

54. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

55. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (*İsmail Buğra İşlek*, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). Anayasa Mahkemesi kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda gerçekleştiği ileri sürülen kötü muamele yasağı ihlali iddialarını incelediği birçok başvuruda, tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun ceza soruşturması olduğunu belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. *Onur Cingil*, B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 52; *Zeki Güngör*, B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 39; *N.T.U. ve N.T.*, B. No: 2014/4372, 19/12/2017, § 28; *Seyfullah Turan ve diğerleri*, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 140).

56. Diğer taraftan soruşturmanın etkili yürütülmediği ileri sürülerek kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yönelik şikâyetler makul süre içinde bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine taşınabilirse de söz konusu şikâyetlerin incelenmesi ancak soruşturmada ilerleme kaydedilmediğine yönelik bir *iddianın bulunması* ve Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın *etkililiğini kaybettiği kanaatine varmasıyla* mümkün olabilmektedir.

57. Başvurucu devam eden ceza soruşturmasının etkililiğini yitirdiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunduğu için soruşturmanın etkililiğinin esas yönden incelenerek bir sonuca ulaşılması gerektiği anlaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle başvuru yollarının tüketilmesi kriterinin kötü muamele yasağının usul boyutu yönünden incelenmesi sonucu varılacak kanaatle yakından ilişkili olduğu değerlendirildiğinden bu aşamada başvurunun kabul edilebilirliği hususunda sorun görülmemiştir.

58. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

59. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

60. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülüğünün ise usule ilişkin bir boyutu mevcuttur. Söz konusu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karışıklı olaylarda kamu görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110).

61. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde -Anayasa'nın 17. maddesi "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa bu madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

62. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 114).

63. Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 116). Soruşturmanın olabildiğince süratle ve özenle yürütülmesi gerekir. Bazı durumlarda soruşturmanın ilerlemesine engel olan güçlükler bulunabilir. Ancak böyle bir durumda dahi yetkililerin süratle hareket etmeleri olayın aydınlatılabilmesi, hukukun üstünlüğüne olan inancın korunması ve hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı görünümü verilmemesi açısından büyük öneme sahiptir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 119; *Adem Erden*, B. No: 2015/4032, 23/1/2019, § 33).

64. Mahkemelerin -ve diğer soruşturma makamlarının- özellikle kötü muamele niteliğindeki bir olayın zamanlaşımına uğramaması için ellerinden gelen tüm gayreti sarf etmesi ve tüm araçlara başvurma gerekir. Kötü muamele iddialarına ilişkin bir ceza soruşturması söz konusu olduğunda yetkililer tarafından çabuklukla verilecek bir yanıt, eşitlik ilkesi içinde genel olarak kamunun güveninin korunması açısından temel bir unsur olarak sayılabilir ve kanun dışı eylemlere karışanlara karşı gösterilecek her türlü hoşgöründen kaçınmaya olanak tanır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 120; *Adem Erden*, § 34).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

65. Başvurucunun kolluk görevlilerince fiilî ve sözlü şiddete maruz kaldığı iddiasına ilişkin ihlal iddialarını daha önce Anayasa Mahkemesi inceleyerek -30/3/2016 tarihli *Tahir Gökatalay (3)* kararı- yapılan ceza soruşturmasının etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Savcılığa bilgi verilmesi üzerine Savcılık yeniden soruşturmaya başlamıştır.

66. Başsavcılık tarafından başvurucunun şikâyet ve delillerinin ayrıntılı olarak tespit edildiği, başvurucunun soruşturmaya etkin katılımının sağlanarak ibraz ettiği dilekçelerle talep ettiği hususların yerine getirilmeye çalışıldığı, bu kapsamda kamera görüntülerinin araştırıldığı, teşhis ettiği kolluk görevlilerinin şüpheli olarak soruşturmaya dâhil edildiği, tedavi evraklarının temin edilerek gözaltı girişi ve çıkışı raporları arasındaki çelişkinin giderilmesi için Adli Tıp Kurumundan rapor alındığı görülmüştür.

67. Diğer taraftan kimliği belli olan ve hukuka aykırı olarak kuvvet kullandığı iddia edilen kolluk görevlilerinin savunmalarının alındığı, kimliği belli olmayan ve sağlık raporları alınırken doktorları yönlendirdikleri veya raporlar hakkında Başsavcılığa doğru beyan vermedikleri iddia edilen kolluk görevlilerinin teşhis yöntemiyle kimliklerinin belirlendiği, bu görevlilerden bir kısmının savunmasının alındığı anlaşılmıştır. Savunması inceleme tarihi itibarıyla henüz alınmayan kolluk görevlisi/görevlilerinin ise savunmalarının alınması amacıyla başka savcılıklara talimat yazıldığı tespit edilmiştir.

68. Dahası şüpheli doktorlar hakkında soruşturma yapılabilmesi için istenen izin verilmemesinden sonra başvuru 16/8/2018 tarihli bireysel başvuruda bulunmuş ise de daha sonra soruşturma makamınca şüpheli doktorlara isnat edilen eylemin soruşturma iznine tabi olmadığı değerlendirilerek genel hükümlere göre soruşturmaya devam edildiği, bu bağlamda doktorların savunmalarının buldukları savcılıklara alındığı görülmüştür.

69. Buna rağmen soruşturmanın ilerleyen safhasında başvuru 11/12/2019 tarihinde bir kez daha bireysel başvuruda bulunarak soruşturmanın etkisizleştiğini fark ettiğini ileri sürmüştür. Ancak başvuru, bireysel başvurudan sonra da soruşturma makamına verdiği dilekçelerle bir kısım delillerin toplanmasını istemiş; ayrıca şüpheli polislerin kimliklerinin belirlenmesi amacıyla iki kez teşhis işlemine katılmış; teşhis ettiği kişilerin soruşturmaya dâhil edilmesini özellikle talep etmiştir.

70. Bu durumda "*Olay ve Olgular*" kısmında tarihsel sırasıyla yer verilen soruşturma işlemleri bir bütün olarak ele alındığında soruşturmada ilerleme kaydedilmediği sonucuna ulaşılması mümkün görünmemekle birlikte etkili soruşturmanın unsurlarından biri olan makul süratle soruşturma yapılması ilkesinin -başvurucunun bu yöndeki yakınmaları da dikkate alınarak- özel olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

71. İhlal kararından sonra Başsavcılığa 27/5/2016 tarihinde yeniden soruşturma başlatılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla yaklaşık 4 yıl 6 ayda soruşturma tamamlanamamıştır. Başvuru; bu süre içinde yedi kez dilekçe ibraz ederek toplanmasını istediği delillerin toplanmadığını, hızlı davranılmadığı takdirde suçların zamanlaşımına uğrayacağını, bu nedenle araştırılması tamamlanan suçlar bakımından işlem yapılması gerektiğini dile getirmiştir.

72. Öte yandan Başsavcılığa soruşturmanın tamamlanması için gayret gösterildiği tespit edilmiş ise de 13/10/2016 ile 6/9/2017 tarihleri arasında -yaklaşık bir yıl içinde- herhangi bir işlem yapılmamıştır. Ayrıca şüpheli doktorlar hakkında izin prosedürü işletilmiş, daha sonra isnat edilen suçun izne tabi olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu aşamada da bazı gecikmeler yaşanmıştır. Buna ek olarak Adli Tıp Kurumundan rapor alma süreci dosyadaki eksiklikler nedeniyle uzamış, ilk aşamadan itibaren talep edilen rapor ancak ikinci bireysel başvurudan sonra 20/3/2020 tarihinde temin edilebilmiştir. Sonuç olarak başvurunun inceleme tarihi itibarıyla olay hâlâ aydınlatılmamış, soruşturma tamamlanamamıştır.

73. Hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kistaslar dikkate alındığında başvuru konusu olay çok da karmaşık bir görünüm arz etmediği gibi başvuru soruşturmanın uzamasına sebep olacak tutumunu ve usule ilişkin haklarını kullanırken özensizliğini gösteren bir unsur da gözlenmemiştir.

74. Bu nedenle ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesine yönelik yeniden başlatılan soruşturmanın 4 yıl 6 ay gibi makul olmadığı değerlendirilen bir sürede

tamamlanmaması nedeniyle kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

75. Diğer taraftan devam eden soruşturmadaki gelişmeler dikkate alındığında hâlihazırda toplanan deliller bakımından bu aşamada olguların gerçekliği konusunda kanaat oluşmadığından kötü muamele yasağının maddi boyutu itibarıyla bir inceleme yapılmasına olanak bulunmadığı değerlendirilmiştir.

76. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının makul süratle soruşturma yükümlülüğü yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

77. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

78. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve -en yüksek- 175.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

79. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

80. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

81. İncelenen başvuruda kötü muamele yasağının makul hızla soruşturma yapılması yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle devam eden ceza soruşturmasının bulunduğu da dikkate alınarak yeniden soruşturmaya hükmedilmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

82. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurunun uğradığı zararın giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

83. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 659,30 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.259,30 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminatın **ÖDENMESİNE**, tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE**,

D. 659,30 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.259,30 TL yargılama giderinin başvurucaya **ÖDENMESİNE**,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucağın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz **UYGULANMASINA**,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 24/3/2021 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
M.Emin KUZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Basri BAĞCI